

March-April 2021, Volume 10, Issue 2

Strategies and Outcomes of Health-Oriented Citizenship Sport in Metropolitan Areas of Iran: A Qualitative Study (Content analysis)

Bahareh Abbasi¹, Rasool Nazari^{2*}, Marjan Saffari³

1- PhD Student in Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2- Associate Professor, Department of Sports Sciences, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran..

3- Assistant Professor, Department of Sport Sciences, Faculty of Humanities, University of Tarbiat Modares, Tehran, Iran.

Corresponding author: Rasool Nazari, Associate Professor, Department of Sports Sciences, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran..

Email: nazarirasool@yahoo.com

Received: 16 Sep 2020

Accepted: 21 Dec 2020

Abstract

Introduction: With the development of technology and the passive lifestyle of people, citizenship sport as one of the needs of modern society has always been in demand by citizens. The aim of this study was to explain the strategies and outcomes of health-oriented citizenship sport in metropolitan areas of Iran.

Methods: The present study, following the interpretive paradigm, has a qualitative approach to content analysis. The method of selecting experts for the interview was continued in a purposeful manner and snowball until the theoretical saturation was reached. The criteria for selecting participants was to have executive and operational backgrounds or to have scientific and research backgrounds and theorizing in the field of citizen sports. Finally, 20 experts were considered for this purpose. Data were collected using semi-structured interviews. Data analysis was performed by conventional (conventional) content analysis method using coding method.

Results: 82 open source codes were extracted containing strategies and outcomes and after aggregating the codes, 6 sub-themes in the form of 2 main themes were identified as "strategies" and "outcomes" in health-oriented citizenship sports in the metropolises of Iran.

Conclusions: In order to develop health-oriented citizenship sports in metropolitan areas, "strategies" and "outcomes" in citizenship sports must be considered. Therefore, it is suggested that necessary measures be taken for the development of Iranian metropolises to implement citizenship sports.

Keywords: Content Analysis, Health functions, Participatory sports, Sport for all, Strategy.

راهبردها و پیامدهای ورزش شهروندی سلامت محور در کلان شهرهای ایران: مطالعه کیفی (تحلیل محتوا)

بهاره عباسی^۱، رسول نظری^{۲*}، مرجان صفاری^۳

۱- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲- دانشیار، گروه علوم ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

۳- استادیار، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: رسول نظری، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
ایمیل: nazarirasool@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۲۵

چکیده

مقدمه: با گسترش فناوری و سبک زندگی غیرفعال افراد، ورزش شهروندی به عنوان یکی از نیازهای جامعه مدرن، همواره مورد تقاضای شهروندان بوده است. پژوهش حاضر با هدف تبیین راهبردها و پیامدهای ورزش شهروندی سلامت محور در کلان شهرهای ایران انجام شده است.

روش کار: پژوهش حاضر با تبعیت از پارادایم تفسیری دارای رویکرد کیفی به روش تحلیل محتوا است. روش انتخاب خبرگان برای مصاحبه به صورت هدفمند و گلوله برفی و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. معیار انتخاب مشارکت کنندگان داشتن سوابق اجرایی و عملیاتی یا داشتن سوابق علمی و پژوهشی و نظریه پردازی در حوزه ورزش شهروندی بود. در نهایت تعداد ۲۰ تن از خبرگان به این منظور در نظر گرفته شدند. جمع آوری داده ها، با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد. تحلیل داده ها با روش تحلیل محتوا عرفی (قراردادی) به شیوه کدگذاری انجام شد.

یافته ها: تعداد ۸۲ کد باز حاوی راهبردها و پیامدها استخراج گردید و پس از تجمیع کدها تعداد ۶ درون مایه فرعی در غالب ۲ درون مایه اصلی به عنوان "راهبردها" و "پیامدها" در ورزش شهروندی سلامت محور در کلان شهرهای ایران شناسایی گردید.

نتیجه گیری: به منظور توسعه ورزش شهروندی سلامت محور در کلان شهرها، "راهبردها" و "پیامدها" در ورزش شهروندی باید مورد توجه قرار گیرد. لذا پیشنهاد می شود اقدامات ضروری در راستای پیشرفت کلان شهرهای ایران برای اجرای ورزش شهروندی انجام شود.

کلیدواژه ها: استراتژی، تحلیل محتوا، کارکردهای سلامتی، ورزش مشارکتی، ورزش همگانی.

مقدمه

تربیت بدنی و ورزش است که می تواند سهم به سزایی در مرتفع ساختن مشکلات حرکتی داشته باشد (۳). بنابراین، نقش ورزش و فعالیت بدنی به عنوان راهبردی که توانایی بالقوه ای در یاری رساندن به اهداف سلامتی، اجتماعی و اقتصادی دارد بسیار حائز اهمیت می باشد (۴). یک بخش عمده از ورزش که با سلامتی و نشاط جامعه ارتباط نزدیک دارد و بسیاری از کارکردهای اساسی ورزش در

اکثر افراد، آرزوی داشتن زندگی شاد، سالم و بلندمدتی را دارند (۱). با این وجود، افراد در فعالیت بدنی منظم مشارکت محدودی دارند و بی تحرک هستند (۲). یکی از پدیده های اجتماعی که در سال های اخیر رشد بسیاری داشته و آحاد مردم را تقریباً تحت تأثیر قرار داده است،

بهاره عباسی و همکاران

و برنامه‌هایی برای توانمندسازی مردم است تا به سمت زندگی‌های فعال هدایت شوند (۹).

شهرهای فعال یک منبع سرمایه‌گذاری در توسعه هرچه بیشتر سرمایه‌های زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و انسانی هستند، علیرغم اینکه ورزش شهروندی در کشورهای پیشرفته جهان به رفتار پایدار تبدیل شده است ولی همچنان در شهرهای ایران خلأ و نقصان‌هایی وجود دارد که سبب عدم توسعه ورزش شهروندی و افزایش مشارکت عموم شهروندان به ورزش شده است. این در حالی است که کلان‌شهرهای ایران دارای توان بالقوه مطلوبی هستند که مبدل به شهرهای فعال در ورزش شهروندی شوند. قطعاً عناصر متعددی در این وضعیت نقش داشته‌اند، یکی از این عناصر فقدان چهارچوبی معتبر و بومی برای بهبود وضعیت فعالیت بدنی در کلان‌شهرهای ایران است. از آنجا که کلان‌شهرهای ایران با وضعیت نسبتاً مطلوب از حیث سرانه اماکن ورزشی و همچنین وجود متخصصان خبره ورزشی قابلیت اجرای الگوهای نوین در این حوزه را داراست، لذا تدوین راهبردها و شناخت پیامدهای ورزش شهروندی کلان‌شهرهای ایران با رویکرد نظریه داده بنیاد ضروری به نظر می‌رسد.

با مراجعه به ادبیات حوزه ورزش شهروندی ایران مشاهده شد که الگوی جامع از ورزش شهروندی کلان‌شهرهای ایران وجود ندارد. علت استفاده از روش کیفی تحلیل محتوا عرفی (قراردادی) نیز به علت محدود بودن نظریه‌ها و ادبیات پژوهش در خصوص ورزش شهروندی بوده است. مطالعه حاضر در استفاده از نظرات هر دو قشر دانشگاهی و اجرایی موضوعی است که بر غنای مطالعه حاضر افزوده است چرا که افراد اجرایی از نزدیک درگیر موضوع بوده و به‌خوبی با نقص‌ها و کاستی‌ها آشنایی دارند. از سوی دیگر، متخصصین دانشگاهی نیز می‌توانند از بعد نظری به اعتبار پژوهش کمک نمایند. شناخت راهبردها و پیامدهای ورزش شهروندی کلان‌شهرهای ایران، برای مدیران و سیاست‌گذاران شهری مصالح زیربنایی را فراهم خواهد کرد که با بهره‌گیری از این عوامل و برنامه‌ریزی کلان و با ایجاد تفکر سیستمی، توسعه شهر و رعایت حقوق شهروندان و ارتقا وضعیت سلامت جسمانی و روانی شهروندان را منجر شود. بنابراین، پژوهش حاضر با

آن خلاصه می‌شود، ورزش همگانی و یا ورزش برای همه است. ورزش شهروندی که هم معنی ورزش همگانی است، پرداختن به مجموعه‌ای از فعالیت‌های ساده، کم‌هزینه، غیررسمی، شادی‌بخش و با نشاط است که امکان شرکت در آن‌ها برای همه افراد وجود داشته باشد. ورزش شهروندی نقش مهمی در ساخت زیربنای جامعه شهری دارد. آنچه فصل تمایز ورزش شهروندی با دیگر ورزش‌هاست، شیوه ورود به عرصه ورزش و حمایت‌ها و پشتیبانی نرم‌افزاری و سخت‌افزاری برای تحقق این ورزش است (۵). برابری در ارائه خدمات عمومی، رضایت عموم افراد جامعه را به منظور اجرای ورزش همگانی ایجاد خواهد کرد و اگر برای عموم این خدمات به صورت قابل دسترس ارائه گردد، همگان از فرصت‌های برابر برای استفاده از این خدمات برخوردار هستند (۶).

افزایش مشارکت در فعالیت‌های بدنی نه تنها برای ارتقاء سلامت فردی، به‌خوبی شناخته شده است بلکه با ارتقاء بهزیستی اجتماعی فردی و نیز سلامت عمومی در سطح جامعه نیز سودمند است. فراهم کردن شرایط ورزش کردن جامعه بر مشارکت در فعالیت‌های بدنی تأثیر می‌گذارد. تأمین ورزش در جامعه در ارتقاء سلامت جامعه مؤثر می‌باشد و ایجاد مراکز ورزشی عمومی باعث افزایش مشارکت در ورزش‌های جامعه می‌شود و خطر ابتلا به بیماری را کاهش می‌دهد. همچنین، ساماندهی فعالیت‌های ورزشی عمومی فرصتی را برای خانواده‌ها برای ورزش فراهم می‌کند (۷).

نقش ورزش شهروندی در ارتقاء سلامت و شادابی جامعه مؤثر است، زیرا ورزش همگانی به توسعه یک جامعه متحد با سیاست ورزش برای همه از طریق مشارکت بیشتر در ورزش هدفمند اشاره دارد (۸)؛ اما تعداد شرکت‌کنندگان در ورزش شهروندی در کشور ایران نسبت به سایر کشورها وضعیت چندان مطلوبی ندارد. همچنین به علت گرایش مدیران تربیت‌بدنی و رسانه‌های ورزشی به ورزش قهرمانی، تاکنون کمتر به ورزش همگانی و به‌ویژه ورزش شهروندی پرداخته شده است. یکی از مداخلات در توسعه فعالیت بدنی در شهرها و ایجاد شهر فعال، عوامل سیاست‌گذاری است. هدف اصلی سیاست عمومی مربوط به فعالیت بدنی ایجاد محیط‌های حمایتی، زیرساخت‌ها

هدف تبیین راهبردها و پیامدهای ورزش شهروندی سلامت محور در کلان‌شهرهای ایران انجام شده است.

روش کار

پژوهش حاضر با تبعیت از پارادایم تفسیری دارای رویکرد کیفی به روش تحلیل محتوا و در پی اکتشاف و نوآوری بوده است، پژوهش حاضر از طریق ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه، با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته با روش تحلیل محتوا عرفی (قراردادی) در بین داده‌های صوتی خبرگان به دنبال تجزیه و تحلیل به شیوه کدگذاری بوده است. در ادبیات رایج کشور ایران اصطلاح کلان‌شهر معادل مادرشهر است و به شهرهایی اطلاق می‌شود که حداقل یک میلیون تن جمعیت داشته باشند؛ در حال حاضر شهرهای تهران، مشهد، اصفهان، کرج، شیراز، تبریز، قم و اهواز به صورت رسمی کلان‌شهر محسوب می‌شوند (۱۰). روش انتخاب خبرگان نیز به صورت هدفمند و گلوله برفی و معیار انتخاب مشارکت‌کنندگان داشتن سوابق اجرایی و عملیاتی یا داشتن سوابق علمی و پژوهشی و نظریه‌پردازی در حوزه ورزش شهروندی برابر (جدول ۱) بوده است که از تعداد ۵ کلان‌شهر انتخاب گردیدند و به گونه‌ای انجام گردید که مصاحبه‌ها تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت و در نهایت با تعداد ۲۰ تن از خبرگان مصاحبه انجام شد. ابزار اندازه‌گیری در این گام از پژوهش مصاحبه ژرف‌نگر و باز بوده است که تعداد ۱۴ مصاحبه به صورت حضوری و مابقی آن به صورت تلفنی انجام و با رضایت کامل و تعهد عدم انتشار مستقیم صوت مصاحبه شونده‌گان انجام گردید و به طور متوسط مدت هر مصاحبه یک ساعت و

ده دقیقه بود. سؤالات اولیه مصاحبه‌ها نیز حاصل مطالعات و پژوهش‌های موجود، در قالب ۱۰ سؤال باز تدوین گردید و با انجام هر مصاحبه با نظر صاحب‌نظران و خبرگان، ویرایش و تکمیل‌تر گردید. پس از انجام هر مصاحبه، نسبت به تایپ و کدگذاری آن اقدام و سپس مصاحبه بعدی صورت می‌گرفت.

اعتبار پژوهش مقبولیت، انتقال‌پذیری، تأیید پذیری و قابلیت اطمینان برخوردار بوده و مورد تأیید می‌باشد. در این پژوهش از چند تحلیل‌گر استفاده شده است و با اقتشار مختلف درگیر در حوزه شهروندی مصاحبه انجام شده و به نحو مطلوبی از شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات مختلف مصاحبه، کتابخانه‌ای و مطالعه اسناد بالادستی برای رعایت مقبولیت پژوهش استفاده شده است. همچنین با مرور متعدد مصاحبه‌ها و استخراج حداکثری و غیر تکراری مطالب، سعی بر رعایت انتقال‌پذیری شد و نیز برای رعایت تأییدپذیری پژوهش، تمام روندها و مسیر تصمیمات در طی پژوهش در گزارش بیان گردید و نیز از حضور حداکثری همکاران گروه پژوهش استفاده شده است. برای ارزیابی قابلیت اطمینان پژوهش، پژوهشگر در حین انجام این پژوهش و در جریان کدگذاری ۲۰ درصد مصاحبه‌ها را به عنوان نمونه در یک فاصله دوهفته‌ای، مجدد مورد کدگذاری قرارداد. با مراجعه به کدهای اولیه استخراج شده از مصاحبه‌ها و کدهای مجدد مشخص گردید که پایایی باز آزمون مصاحبه‌های این پژوهش برابر ۰/۸۷ است. با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۰/۷۰ است. بنابراین، کدگذاری‌ها قابلیت اطمینان را دارا هستند (۱۱).

جدول ۱: ویژگی‌های انتخاب خبرگان در مرحله مصاحبه باز

جنسیت		سطح تحصیلات		معیار انتخاب در حوزه ورزش شهروندی	
آقا	خانم	کارشناسی ارشد	دکتری	اجرائی	نظریه‌پرداز
۱۱	۹	۵	۱۴	۱۳	۱
				اجرائی - نظریه‌پرداز	۶

استخراج گردید و سپس با بهره‌گیری از مرور مطالعات نظام‌مند کدها تجمیع و در نهایت در ۶ درون مایه فرعی و ۲ درون مایه اصلی به شرح (جدول ۲) دسته بندی گردید.

یافته‌ها

ابتدا کدگذاری تمامی مصاحبه‌های ضبط‌شده، انجام گرفت که تعداد ۸۲ کد اولیه از مصاحبه‌های صورت گرفته

درون مایه اصلی	درون مایه فرعی	کدهای اولیه
راهبردها	راهبرد سطح اول (کلان)	- تعریف منشور جسمی - حرکتی برای جامعه - سرمایه گذاری در ورزش شهروندی - یکسان سازی اهداف کلان در توسعه ورزش شهروندی - حذف نهادهای غیرمرتبط از چرخه فعالیت ورزشی مانند کارخانه های صنعتی و بخش های غیر تخصصی حوزه ورزش - افزایش سرانه ورزشی - قرار گیری ورزش در سبد خانواده ها - تخصیص سرانه ورزشی در زیر ساخت های عمرانی - الزام اسناد بالادستی در پرداختن به ورزش - تدوین الگوی فعالیت بدنی جامعه - مشارکت سازمان های مردم نهاد و خصوصی - شکل گیری نهاد مرکزی به عنوان متولی ورزش - در نظر گرفتن کرسی ورزشی در حوزه شهری - نگرین به بحث مشارکت به عنوان یک پدید پیچیده - استفاده از تجربه های موفق سایر کشورها - راهبرد مشترک در حوزه ورزش شهروندی - هدایت قشر کم توان به سمت مربیگری رشته های ورزشی - قرار گیری ورزش در سبد زندگی مردم - شهر انسان محور - حمل و نقل سلامت محور - ساخت دهکده های پزشکی - ورزشی
	راهبرد سطح دوم (میانی)	- تغییر ساختار فعلی ورزش شهروندی - مهندسی مجدد ساختار ورزش شهروندی - الگوسازی در ورزش شهروندی - مطالعه تطبیقی در ورزش شهروندی - نقشه راه توسعه ورزش شهروندی - حساس سازی مدیران در امور زیربنایی ورزش شهروندی - حمایت مسئولین در توسعه ورزش شهروندی - اعتماد سازمانی در جامعه بوسیله ورزش - پیاده سازی برنامه های راهبردی در سطوح کلان ورزشی - اولویت دادن به ورزش در جامعه - برگزاری همایش های ورزشی عمومی - توزیع عادلانه فضاهای ورزشی - توزیع فضا های ورزشی به نسبت جمعیت - حضور همه نهاد های دولتی و غیر دولتی در توسعه و اشاعه ورزش شهروندی - فرهنگ سازی کار تیمی راستای فعالیت های گروهی ورزشی
	راهبرد سطح سوم (خرد)	- تعریف ورزش برای گروه ها طبق طبقات اجتماعی مختلف - تشکیل پایگاه داده های از برنامه ها و ایده های ورزشی - بررسی میزان نرخ سلامت جامعه در گروه های فعال ورزشی - ترغیب به کار گروهی به واسطه تشکیل گروه های ورزشی - طراحی فعالیت بدنی متناسب با سن افراد - آموزش ورزش از طریق کارگاه های آموزشی - ارائه ورزش شهروندی به طور رایگان - مطالبه گری مردم از مسئولین جهت ایجاد زیر ساخت ها و برنامه های ورزشی - فرهنگ سازی و تبلیغ از طریق اشاعه ورزش در جامعه - جذب بانوان در ورزش شهروندی - همخوانی ورزش با فضای زندگی انسان ها - حمایت از باشگاه های خصوصی - کم کردن محدودیت ها در فعالیت های عمومی ورزشی خصوصا بانوان - طراحی رشته های ورزشی استاندارد و مناسب - حضور مدیران با دوچرخه در سطح شهر - ایجاد پرونده سلامت برای افراد فعال در فضاهای ورزش شهروندی - افزایش کیفیت خدمات عمومی - نبود محدودیت دوچرخه سواری - ایمن سازی محیط فعالیت ورزشی عمومی - شناسایی موانع حضور در فعالیت بدنی و ورزش شهروندی - استفاده از ساکنان محله برای اداره و کنترل فضاهای شهرداری - اهمیت دادن به ورزش محلات - ارائه خدمات ارزان ورزشی به عموم مردم - اصلاح نگرش ها افراد جامعه نسبت به فعالیت ورزشی - اولویت دادن به دوچرخه سواری - احداث جاده سلامتی (جهت پیاده روی و فعالیت های بدنی عمومی) - افزایش تعداد مربیان در ورزش های صبحگاهی در ایستگاه های ورزشی شهرها - فراهم سازی زیرساخت های فکری مدیران جهت توسعه ورزش شهروندی - بروز رسانی تجهیزات ورزشی در فضاهای ورزشی عمومی

انگیزه بالای مردم در انجام ورزش -علاقه مردم به ورزش همگانی -عادت مردم به انجام ورزش -حضور حداکثری مردم فعالیت های بدنی عمومی	نهادینه سازی	
-افزایش نشاط اجتماعی در مردم -افزایش سلامت اجتماعی بواسطه فعالیت های ورزشی سلامت محور -سلامتی و شادابی بیشتر -پایین بودن معضلات اجتماعی -شهروند فعال -ایجاد انگیزه شهروندی -کاهش بیماریهای قلبی و عروقی -کاهش میزان استفاده از امکانات درمانی	پیشرفت در حوزه سلامت	پیامدها
	توسعه پایدار	

راهبرد خرد و کلان است. مشارکت کننده ۷ (مدیر ارشد سازمان ورزش شهرداری):

" ساختار ورزش شهروندی مهندسی مجدد نیاز دارد. یک سندی نگارش شود با محوریت شهرداری و اداره ورزش و جوانان. یک سهمی را از تابعه شهرداری بردارد و اجرا کند که سهم کمی هم دارد. پیاده‌رو و مسیر دوچرخه، برنامه‌های آخر هفته، پروژه شهر فعال، پارک موضوعی ورزش همه آن‌ها متولی‌اش شهرداری است و شهرداری هم با توجه به تعداد زیاد نهادهای داخلی آن باز دوباره به انسجام محدود و ساختار جدید نیاز دارد که البته این امر متکی به تغییر نگرش مدیران است."

مشارکت کننده ۹ (عضو هیئت علمی دانشگاه و مدیر عامل سازمان ورزش شهرداری):

" توزیع عادلانه فضاهای ورزشی در شهرها بایستی به وجود بیاید. نمیشود ما خیابانی را بسازیم و محلهای را بسازیم و فضای پارک و باز برای آن در نظر نگیریم و نمیشود ما محل جمع شهری داشته باشیم، ولی رفاهیات و فعالیت‌های ورزشی نداشته باشیم و این جزء خواسته‌های شهروندان باید باشد و شهرداری بایستی در برابر تقاضاهای اینگونه، واکنشی درست نشان بدهد."

راهبرد سطح سوم یا خرد، راهبردهایی است و در حوزه کارکردهای عملیاتی بیشتر مدنظر هستند.

مشارکت کننده ۱۸ (معاون اداره ورزش و جوانان):

" مردم در شهرهای بزرگ با برنامه‌های کوچک اقناع نمی‌شوند و اصلی‌ترین و ضروری‌ترین قسمتی که مغفول مانده ایجاد انگیزه شهروندی است، ما باید زیرساخت‌های فکری را درست کنیم که اگر این اتفاق بیفتد مردم خودشان پول و هزینه می‌دهند. ما باید برای همه این

راهبردها بعنوان درون مایه اصلی دارای ۳ درون مایه فرعی راهبرد سطح اول یا کلان، راهبرد سطح دوم یا میانی و راهبرد سطح سوم یا خرد می باشد.

در این قسمت ضمن شرح آن‌ها تعدادی از بیانات مصاحبه‌کنندگان نیز در این خصوص آورده خواهد شد. منظور از راهبرد سطح اول یا کلان کارکردهایی است که در بلندمدت مدنظر قرار میگیرد و به واسطه اهمیت آن به عنوان راهبردهای سطح اول شناخته میشود و مشارکت‌کنندگان بیان می‌دارند:

مشارکت کننده ۵ (عضو هیئت علمی دانشگاه و مدیرعامل سازمان ورزش شهرداری):

" وزارت کشور که متولی اصلی شهرداریها است بایستی منشور جسمی- حرکتی برای جامعه تعریف شود و همه باید ملزم به تبعیت از آن باشند و به خانواده‌ها، سازمانها و ادارات ابلاغ شود و اگر این اتفاق نیفتد این مهم صورت نخواهد پذیرفت."

مشارکت کننده ۱ (عضو هیئت علمی دانشگاه):

" در ورزش شهروندی باید یک نهاد مرکزی متولی امر باشد و بقیه نهادها بیابند تقسیم وظایف کنند. کارها رو مشخص کنند. همه نهادهای کشور در هر حوزه‌ای می‌توانند در بحث ورزش همگانی کمک کنند، یعنی مجلس می‌تواند کمک کند، دولت می‌تواند کمک کند، شهرداری‌ها می‌توانند کمک کنند، نهادهای خصوصی می‌توانند کمک کنند و حتی نهادهای نظامی. ورزش شهروندی چون با توجه به ماهیت آن طوری هست که درواقع همه با هم می‌توانند دست‌به‌دست هم بدهند باعث رشد و شکوفایی شوند."

راهبرد سطح دوم یا میانی که سطح دوم راهبردها است؛ این سطح پیوندی برای آشکار ساختن رابطه بین سطح

بهاره عباسی و همکاران

حوزه سلامت است که تجمیعی از برآیندهای است که در اثر به‌کارگیری راهبردهای توسعه ورزش شهروندی حاصل می‌گردد. این برآیندها مشمول حفظ سلامتی و افزایش نشاط و بهبود روحیه افراد است و تعدادی از مشارکت‌کنندگان در انجام مصاحبه اینگونه بیان می‌دارند:

مشارکت‌کننده ۱۲ (عضو شورای سیاست‌گذاری شهرهای فعال ایران):

"سلامت اجتماعی، مدنظر مسئولین خواهد بود و تقریباً همه ارگان‌ها به نحوی در حال برنامه‌ریزی در این زمینه هستند که بتوانند فضایی را ایجاد کنند تا التهاباتی که در جامعه وجود دارد؛ بیماری‌های پنهان و آسیب‌های اجتماعی که وجود دارد پوشش داده شود و مردم بیشتر متوجه خود شوند".

مشارکت‌کننده ۳ (مدیر ورزش شهرداری):

"علاقه‌مند کردن شهروندان به ورزش از طریق مباحث سلامتی (برنامه‌ریزی روی سلامت شهروندان مثل چاقی و بیماری‌هایی که علت آن ورزش نکردن است، ناهنجاری‌ها، پوکی استخوان و ... را باید به‌گونه‌ای به اطلاع مردم برسانیم که متوجه هزینه بیماری‌ها گردند. مقایسه هزینه‌های درمان و هزینه‌های ورزش و آگاهی به شهروندان تا متوجه شوند جهت پیشگیری از بیماری‌ها به مقوله ورزش روی آورند".

توسعه پایدار

از دیگر درون مایه‌های فرعی که در دسته درون مایه اصلی پیامدها قرار می‌گیرد توسعه پایدار است و یکی از ملزومات پایداری مشارکت افراد در ورزش شهروندی این است که برای پیشرفت در این حوزه بسترسازی لازم انجام شود. این مهم در قالب سه محور توسعه کشور، توسعه عمومی جامعه و توسعه اقتصادی نمود پیدا میکند و در این خصوص مصاحبه‌شوندگان اینگونه اذعان می‌نمایند:

مشارکت‌کننده ۴ (رئیس سازمان فرهنگی اجتماعی شهرداری):

"پایداری در توسعه به معنای انطباق برنامه‌ها بر پایه شاخص‌های زیست‌بومی و احترام به نیازهای انسانی است. در دنیای سنتی، با استفاده از ضرورت‌های زیست‌بومی، خلق برنامه می‌کردند. کارکرد هر اجتماعی، زیستن برای ترمیم نشاط اجتماعی است".

مشارکت‌کننده ۱۵ (مدیر سازمان ورزش شهرداری):

"منافع ورزش همگانی شامل کلیه افراد جامعه میباشد و

دسته از آدم‌ها تفکری تعریف مشترک داشته باشیم. باید توضیح دهیم ورزش برای رشد و اقتصاد، برای سلامتی برای سیاست و ... هر چیزی که فکر کنیم در جامعه نیاز داریم رکن اصلی آن ورزش است".

مشارکت‌کننده ۱۳ (مدیر ارشد سازمان ورزش شهرداری):

"در بحث ورزش شهروندی در تغییر رفتار، حضور خانواده را همزمان داشته باشیم که نقش مهمی در انسجام خانواده خواهند داشت و جذب مخاطب بانوان می‌تواند به سفیر ورزش بودن آنها در خانواده تبدیل شود و این کمک می‌کند تا بانوان کل خانواده را به ورزش ترغیب کنند".

پیامدها بعنوان درون مایه اصلی دارای ۳ درون مایه فرعی، نهادینه‌سازی، پیشرفت در حوزه سلامت و توسعه پایدار می‌باشد.

نهادینه‌سازی

یکی از درون مایه‌های فرعی که در پژوهش یافت شده است؛ نهادینه‌سازی در ورزش شهروندی است؛ زمانی که افراد به اهمیت ورزش و فعالیت بدنی و به‌طور خاص ورزش شهروندی پی ببرند و همواره ورزش را جزء اولویت‌های زندگی خود بدانند به‌نوعی نهادینه‌سازی رخ می‌دهد. این نهادینه‌سازی در قالب افزایش مشارکت افراد در ورزش شهروندی نمایان می‌شود. که در این خصوص تعدادی از صحبت‌های مشارکت‌کنندگان پژوهش به‌شرح زیر می‌باشد.

مشارکت‌کننده ۱۹ (عضو هیئت‌علمی دانشگاه):

"ما می‌توانیم بحث الگوی فعالیت بدنی افراد جامعه را تدوین کنیم. ما می‌توانیم به افراد راهنمایی بدهیم که در چه مسیرهایی می‌توانند وارد شوند. چکار کنند. بعضی وقت‌ها افراد دوست دارند ورزش کنند ولی نمی‌دانند چه کار کنند. ما می‌توانیم در این زمینه کمک کنیم، وارد شویم. ما در این زمینه می‌توانیم به‌عنوان متخصص و مربی افراد را تربیت کنیم و آنان را وارد جامعه کنیم".

مشارکت‌کننده ۱۰ (عضو هیئت‌علمی دانشگاه):

"شهرها انسان‌محور است و نیروی انسانی در شهر یکی از مهمترین عاملهاست. بنابراین باید به شهر به عنوان یک عامل ارگانیک و زنده نگاه کرد و توجه به انسان اجتماعی در همه ابعاد مؤلفه‌های شهر انسان‌محور را تشکیل میدهد".

پیشرفت در حوزه سلامت

یکی دیگر از درون مایه‌های فرعی پژوهش پیشرفت در

است. این سه برنامه، "مالزی متناسب" "روز ملی ورزش" و "الهام بخشیدن" بودند. این برنامه‌ها در تمام ۱۵ ایالت و بیش از ۱۲۰ بخش سازمان‌دهی شده و در نتیجه تمام مردم با هرگونه زندگی و سن را در برمی‌گیرند (۱۶). نتایج پژوهش‌های فوق بیانگر همسویی با راهبردهای کلان را دارد.

در همین رابطه مطالعه جوادی‌پور و همکاران در سال ۱۳۹۲ نشان داد که تناسب نقش فرآیندهای ورزش همگانی با سایر ورزش‌ها و ارتباط آن با مؤلفه‌های پشتیبانی، مدیریت و کنترل فرآیند و فرهنگ و ارزش‌های دینی، ساختار علمی مدیریت ورزشی، ساختار فرآیندی و ارتباط با سایر ورزش‌ها و حلقه‌های مدیریت کلان برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان و سطوح پشتیبانی و اجرایی الگوی توسعه ورزش همگانی ایران را محقق خواهد ساخت (۱۷). همانطور که مشخص است نتایج حاکی از هم‌سویی با راهبردهای کلان و میانی است و نیز زاهدی در سال ۱۳۹۰ در مطالعه خود نشان داد که اولویت‌های توسعه ورزش همگانی کشور به ترتیب شامل تجهیزات و اماکن، منابع انسانی، مدیریت برگزاری و پروژه‌ها، محیط حقوقی و قانونی، ترویج فرهنگ، توسعه نهادها، نظارت و ارزیابی، حمایت مالی، توسعه علمی و آموزشی است (۱۸). نتایج مطالعه Carvalho سال ۲۰۱۳ در برزیل نشان داد وجود فضاهای عمومی مناسب و در دسترس، سبب تشویق افراد به انجام فعالیت‌های بدنی خواهد شد، به ویژه آنکه این فضاها فرصت مناسبی برای اقبال کم‌درآمد جامعه که توانایی پرداخت هزینه‌های ورزش و تفریح را ندارند، فراهم می‌کند و ضرورت وجود چنین فضاهایی به‌خصوص در مناطق آسیب‌پذیر اجتماعی بیشتر احساس می‌شود (۱۹). نتایج دو پژوهش فوق حاکی از همخوانی با راهبردهای میانی است.

در همین رابطه نتایج مطالعه حیدری و همکاران در سال ۱۳۹۷ نشان داد که برنامه‌ها باید در راستای تقویت زیرساخت‌های ورزش همگانی برنامه‌ریزی و طراحی استراتژی شوند و در مورد ورزش نیز طرحی مشابه طرح تحول نظام سلامت تدوین شود و در مرحله بعد در صدد تأمین منابع مالی و انسانی متخصص گام برداشته شود (۲۰). نتایج این پژوهش بیانگر همسویی با سه سطح راهبرد کلان، میانی و اجرایی است و همچنین نتایج مطالعه Humphreys & Ruseski سال ۲۰۰۷ در کانادا بیانگر صرف هزینه در پارک‌ها و

در نهایت مسیر توسعه کشور است. زیرا باعث سلامتی و شادابی بیشتر می‌شود و نتایج مثبت ورزش در همه‌ی متون علمی ثابت شده است و نتیجه و برآیند توسعه عمومی جامعه نشاط و شادابی جامعه است که می‌تواند منجر به توسعه اقتصادی کشور گردد. در واقع به علت بیماری‌های بسیار موجب صرفه‌جویی‌های اقتصادی کلان خواهد شد."

بحث

پژوهش حاضر با هدف تبیین راهبردها و پیامدهای ورزش شهروندی سلامت محور در کلان‌شهرهای ایران انجام شد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که راهبردها با ۳ درون مایه فرعی (راهبردهای کلان، راهبردهای میانی و راهبردهای خرد) سطوح راهبردها در توسعه ورزش شهروندی کلان‌شهرها را شامل می‌شود. در همین رابطه نتایج مطالعه غفوری در سال ۱۳۸۲ نشان داد که دولت‌ها باید گسترش ورزش همگانی را سرلوحه برنامه‌های درازمدت خود قرار دهند، در غیر این صورت باید در انتظار آمارهای نگران‌کننده بیماری‌ها، غیبت از کار در اثر بیماری‌های ناشی از کم‌تحرکی، افزایش مرگ و کاهش سطح بهداشت عمومی بود (۱۲). همچنین کشر در مطالعه خود در سال ۱۳۹۴، به بررسی میزان اثربخشی برنامه‌های تفریحی ورزشی شهروندان پرداخت و نتایج بیانگر اولویت داشتن تدوین اهداف بود و تا هدف‌ها روشن و قابل دستیابی و قابل سنجش نباشند، امکان بررسی اثربخشی برنامه‌ها وجود نخواهد داشت. لذا شناسایی عوامل اثرگذار بر اثربخشی برنامه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (۱۳)؛ در همین رابطه مطالعه McCree سال ۲۰۰۹ در چین نشان داد که سیاست‌ها نیز با توجه به ارزش‌ها، علت‌ها و شخصیت‌های متفاوت، در نهایت به یک هدف که توسعه ورزش‌های همگانی است، می‌انجامد (۱۴)؛ Tan در سال ۲۰۱۵ نیز در مطالعه خود به این نتیجه دست یافت که تغییر سیاست‌گذاری‌های ورزش همگانی به‌خصوص تغییرات ملی در سیاست‌گذاری آمادگی جسمانی مردم جمهوری خلق چین تمرکز دارد. این مطالعه پنج شاخص تغییر سیاست‌گذاری که شامل سازمان، مقررات، بودجه، کارکنان و رسانه‌ها می‌شود؛ توسعه یافته است (۱۵). همچنین Sargin در مطالعه خود در سال ۲۰۱۷ به این نتیجه رسید که دولت مالزی از طریق وزارت ورزش و جوانان سه برنامه بزرگ ملی برای افراد در تمام سنین راهاندازی کرده

نتایج این پژوهش حاکی از همسویی با دو درون مایه حفظ پیشرفت در حوزه سلامت و همچنین توسعه پایدار را دارد و همراستا بودن نتایج مطالعه حاضر با تحقیقات دیگران بیانگر اهمیت درون مایه‌های استخراجی پژوهش است.

نتیجه‌گیری

یافته‌ها بیانگر آن است که به منظور توسعه ورزش شهروندی سلامت محور در کلان‌شهرها، بایستی راهبردهای کلان، میانی و خرد را به کار گرفت و آن‌ها را اجرایی نمود تا در نهایت نهادینه‌سازی، پیشرفت در حوزه سلامت و توسعه پایدار ورزش به دست آید. پیشنهادهای کاربردی این پژوهش حاکی از آن است که به منظور توسعه ورزش شهروندی کلان‌شهرها می‌بایست با بهره‌گیری از نقشه راه و نظام جامع با تفکر راهبردی نسبت به توسعه پایدار ورزش شهروندی، سیاست‌گذاری لازم را اتخاذ نمایند و برای مدیران در تمامی سطوح قابلیت اجرای طرح‌های توسعه‌ای فراهم گردد و با پیش‌بینی راهکارهای سازنده و عملیاتی، در تکامل فرایند توسعه ورزش شهروندی اقدام نمایند. محدودیت پژوهش حاضر این است که در زمان حال صورت گرفته است و در خصوص تعمیم نتایج آن در آینده، بایستی احتیاط لازم در خصوص لحاظ کردن شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فناوری و محیطی کلان‌شهرها مد نظر قرار گیرد.

سیاسگزاری

مقاله حاضر حاصل رساله دکتری بهاره عباسی به راهنمایی آقای دکتر رسول نظری بوده است که با شناسه اخلاق IR.IAU.KHUISF.REC.1399.096 در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان مصوب گردید. بدین وسیله از تمامی مشارکت‌کنندگان این پژوهش و همچنین کسانی که در این پژوهش همکاری داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌گردد.

تضاد منافع

نویسندگان تصریح می‌کنند که هیچ‌گونه تضاد منفعی در مقاله حاضر وجود ندارد.

تفریحات سالم، مشارکت در ورزش‌های گروهی را افزایش می‌دهد و صرف هزینه در پارک‌ها و مراکز تفریحی ممکن است به سیاست مؤثری برای افزایش فعالیت بدنی بینجامد (۲۱). در همین رابطه Bornstein و همکاران در سال ۲۰۰۹ در مطالعه خود یافتند که این طرح و طرح‌های مشابه مشارکت کلی در ورزش و تفریحات بدنی را در بر خواهد داشت به نحوی که حداقل ورزش یک‌بار در هفته در سال ۲۰۰۶-۲۰۰۸ در اسکاتلند بین بزرگسالان ۳۲ درصد و در بین کودکان ۷۹/۵ درصد بوده است (۲۲)، نتایج دو پژوهش بالا با سطح خرد راهبردها همخوان است.

نتایج نشان داد که پیامدها با ۳ درون مایه فرعی (نهادینه سازی، پیشرفت در حوزه سلامت و توسعه پایدار کشور) از معیارهای مهم در توسعه ورزش شهروندی کلان‌شهرها تلقی گردیدند. در همین رابطه مطالعه Fahlen سال ۲۰۱۵ در سوئد نشان داد به منظور تحقق سیاست‌های اجتماعی در زمینه بهداشت عمومی و حمایت از شهروندان، کانون‌ها در دریافت بودجه و تعیین ظرفیت آن به‌طور کاملاً مستقل و خودگردان به‌عنوان یک سازمان جامعه مدنی عمل می‌کنند که در دهه‌های اخیر، شاهد افزایش تقاضا با توجه به خروجی‌های عملکرد بوده است (۲۳)، نتایج پژوهش فوق حاکی از همسویی با درون مایه نهادینه‌سازی است.

مطالعه دهستانی و همکاران در سال ۱۳۹۰ نشان داد که بهبود سلامت و افزایش مقاومت در برابر بیماری‌ها، مهم‌ترین انگیزه حضور عموم در ورزش همگانی و تفریحی است. جوانان بیشترین تعداد شرکت‌کننده در ورزش همگانی هستند، برآورده ساختن انتظارات قشر جوان در ورزش همگانی می‌تواند در ارتقای سلامت عمومی و کاهش ناهنجاری جامعه مؤثر باشد (۲۴)؛ و نیز یافته مطالعه صفاری و لطیفی فرد در سال ۱۳۹۶ نشان داد که برای دستیابی به شهر فعال، جوامع فعال و شهروندان فعال، ارائه الگوی شهر دوستدار فعالیت، راهکارهایی را پیش روی مدیران قرار می‌دهد (۲۵)، نتایج هر دو پژوهش بالا، با درون مایه پیشرفت در حوزه سلامت همراستا و همخوان است.

نتایج مطالعه صفاری و قره در سال ۱۳۹۵ بیانگر تأثیر ورزش همگانی بر روی عوامل تأثیرگذار محیطی همچون، رفتارهای اجتماعی شهروندان و رفتارهای فرهنگی است (۲۶)، که

References

1. Khaw KT, Wareham N, Bingham S, Welch A, Luben R, Day N. Combined impact of health behaviors and mortality in men and women: the EPIC-norfolk prospective population study. *PLoS Medicine*. 2008; 8;5(1): e12. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.0050070>
2. Asefi A. [The factors influencing institutionalization of sport for all in Iran: Individual factors]. *Journal of Sport Management*. 2018; 10(3): 415-434.
3. Kurdish M R. [Investigating the role of press and mass media in Iranian sports]. Research Project, Institute of Physical Education and Sports Sciences. Tehran. 2007.
4. Syed Ameri MH, Qurbandi MA. [Explaining strategies for attracting and increasing citizen participation in public and recreational programs]. *Research in Sport Management & Motor Behavior*. 2012; 2 (4): 23-34. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=182023>
5. Yazdani M. [Citizenship Sports, Indicators, Demands and Citizenship rights]. Entesharat Tisa, 2013: pp 208. <https://www.gisoom.com/book/1974344/>
6. Cui R, Su L. Research status on equalization of public sports service for nationwide fitness in Hebei. *Physics Procedia*. 2012;25: 2298-303. <https://doi.org/10.1016/j.phpro.2012.03.387>
7. Chen Q, Liu T. The effectiveness of community sports provision on social inclusion and public health in rural China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020;17(2):597. <https://doi.org/10.3390/ijerph17020597>
8. Aman M S, Mohamed M, Omar-Fauzee M S. Sport for all and elite sport: underlining values and aims for government involvement via leisure policy. *European Journal of Social Sciences*. 2009; 9(4): 659-668. <https://www.researchgate.net/publication/242689158>
9. Bellew B, Bauman A, Martin B, Bull F, Matsudo V. Public policy actions needed to promote physical activity. *Current Cardiovascular Risk Reports*. 2011;5(4):340. <https://doi.org/10.1007/s12170-011-0180-6>
10. Monsef A, Samati M, Mousavi Madani M. [Ranking of eight metropolises of Iran in terms of level of development using the method of hierarchical analysis process and taxonomy in 2011]. *Development Economics and Planning*. 2016; 5 (2): 1-24. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=311465>
11. Holsti OR. *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley (Content Analysis). 1969. <https://ci.nii.ac.jp/naid/10007743499/>
12. Ghafouri F. [Determining the effective factors on the tendency to public and championship sports to determine sports strategies in the Islamic Republic of Iran]. Ph. D. Dissertation, Tarbiat Modares University, 2003.
13. Keshkar S. [Indicator determination and effectiveness measurement of citizen recreational sport programs]. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*. 2015;11 (22): 113-132.
14. McCree R. Sport policy and the new public management in the Caribbean: convergence or resurgence? *Public Management Review*. 2009; 1:11(4):461-476. <https://doi.org/10.1080/14719030902989532>
15. Tan T C. The transformation of China's national fitness policy: from a major sports country to a world sports power. *The International Journal of the History of Sport*. 2015; 24;32(8):1071-1084. <https://doi.org/10.1080/09523367.2015.1036240>
16. Sargit S. [Sport Malaysia: policies and development strategies for the populace]. 2nd International Sport for All Congress, Tehran, 2017.
17. Javadipour M, Ghavedel Sarkandi M, Samee Nia M. [Introduction to the theoretical framework and model designing of sport for all in Iran]. *Sport Management Studies*. 2014; 5 (21): 127-48. https://smrj.ssrc.ac.ir/article_244.html
18. Zahedi N. [Comparison and prioritization of public sports development strategies in the country from the perspective of managers, experts and pundits]. Master thesis. School of Education Physical and Sports Sciences, North University, 2011. <https://ganj.irandoc.ac.ir/>
19. Carvalho Vieira M, Sperandei S, Reis A, da Silva C, Gonçalves T. An analysis of the suitability of public spaces to physical activity practice in Rio de Janeiro Brazil. *Preventive Medicine*. 2013; 57(3): 198-200. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2013.05.023>
20. Heidari M, Saberi A, Kargar Gh. [Meta-analysis of studies factors and strategies attract people to the development of sport for all in the last

- 10 years]. Research on Educational Sport. 2018;6 (14):111-30. <https://dx.doi.org/10.22089/res.2017.3267.1213>
21. Humphreys B R, Ruseski J E. Participation in physical activity and government spending on parks and recreation. Contemporary Economic Policy. 2007;25(4):538-552. <https://doi.org/10.1111/j.1465-7287.2007.00079.x>
 22. Bornstein DB, Pate RR, Pratt M. A review of the national physical activity plans of six countries. Journal of Physical Activity and Health. 2009; 1: 6(s2): S245-S264. <https://doi.org/10.1123/jpah.6.s2.s245>
 23. Fahlén J, Eliasson I, Wickman K. Resisting self-regulation: an analysis of sport policy programme making and implementation in Sweden. International Journal of Sport Policy and Politics. 2015; 3:7(3):391-406. <https://doi.org/10.1080/19406940.2014.925954>
 24. Dehestani M, Mahmoudi A, Hominian D, Khanzadeh M. [Investigating and prioritizing the motives of Tehran's participation in recreational and public sports]. Proceedings of the National Conference on Sports Recreation, 2011.
 25. Saffari M, Latifi Fard M. [The model of physical activity-friendly city with the active cities, active communities, active citizens approach]. Sport Management Studies. 2018;10 (48): 89-112.
 26. Saffari M, Ghareh M A. [Identification and classification of effective environmental factors in popularity of recreational sports in Iran]. Journal of Sport Management. 2016;8(1):51-68. <https://doi.org/10.22059/JSM.2016.58230>